

ههوللهكانى عيراق بو كه مكر دنه وهى سووتاندنى گازى هاوهل له به ره مهينانى نهوته وه

02-04-2023

نووسه ره كان

عهلى سهرياز جاف

كورتته : وه به ره هينان له كه رتى نهوت و گازى عيراق بو وه ته جيگه ي سه رنجى چه ندين كو مپانياي وه ك توتالى فه ره نسي، قه ته ر ئينرجى، به يكه ر هيو ز ئه مريكى و چه ن كؤ مپانياييه كى ديكه. ئامانجى سه ره كى ئه و كؤ مپانيايانه وه به ره هينانه له گازى هاوهل له به ره مهينانى نهوت. ئه مريكا ماوه يه كى زؤ ره چاوى له سه ر وه به ره هينانه له بابته ي گازى هاوهل و چه ندين بابته يكى ديكه

محەممەد شىياع سوودانى، سەرۆكۆهزىرانى عىراق رۇژى 29/3/2023 بەشدارى لە كۆپەندى (لەپىناو ديموكراسى) كرد و تىيدا باسى لە دوایىن پىشھاتەكانى عىراق كرد و ھەنگاوەكانى داھاتووى وڵاتەكەى خستەروو. سوودانى لە رۇژى دووھەم دا بەشدارى كۆپەندەكە بوو و باسى لە چەندىن بابەتى جياواز سەبارەت بە ديموكراسى لە عىراق و ئەنجامدانى ھەلبژاردنى پارىزگاكان و ھەبەرھىنان لە كەرتى گاز كرد. رۇژى 28/3/2023 كۆپەندەكە دەستپێكرد و بۆ ماوەى سێ رۆژ بەردەوام دەبێت. كۆپەندەكە لەلایەن ئەمەریكاو رێك دەخریت و بەشداربووانىش لەلایەن سەرۆكى ئەو وڵاتەو ھەنگەيشت دەكرێن. لە وڵاتانى رۇژھەلتى نۆوھەست تەنیا سەرۆكۆهزىرانى عىراق و ئيسرائيل بانگھيشت كرابوون.

سەرۆكۆهزىرانى عىراق لە گوتارەكەيدا ئاماژەى بە ھەولەكانى عىراق كرد بۆ بەدھيئەتى ديموكراسى و جەختى لەو كەردەو ھەولەكەى ھەولتى "فراونترکردنى ئازادى رادەبەرىن بەپێى ياسا" دەدات. ھەروەھا باسى لە ئامادەكارى عىراق كرد بۆ ھەلبژاردنى پارىزگاكان. لەلایەكى دیکەو ھەولەكانى حكوومەتەكەى بۆ رازىکردنى عىراقىيەكان و دروستکردنەو ھى متمانەى عىراقىيەكان بە سىستەمى سياسى ئىستاي وڵاتەكە كرد لە رێگەى رووبەروو بوونەو ھى گەندەلى و پىشكيشکردنى خزمەتگوزارى باشتەر.

سوودانى باسى لە بربارىكى زۆر گرنكى حكوومەتەكەى كرد كە ئەمەریكا دەمێكە چاوەرپێتەى و گوتى "حكوومەتەكەمان ھەولتى خىراى داو ھەولتى بەرھەبەردانى كەرتى وزە و ھەنگاوى راستەقىنەمان ناو ھەولەبەرھىنان لەو گازەى لەگەل دەرھىنانى نەوت بەرھەم دىت. ئەمەش بە ئامانجى وەستاندى زيانەكانى ئەم سامانە گرنكە بۆ نەوھەكانى داھاتوو، بەدەستھىنانى سەرچاوەيەكى گرنك بۆ كارپێكردنى وىستگەكانى كارەبا، سىيەم، و لە ھەمووى گرنكتر، كەمكردنەو ھى بارگرانى پىسبوونى ژىنگە". [1]

ئەمە لە كاتێكدا ھەبەرھىنان لە كەرتى نەوت و گازى عىراق بوو ھەتە جىگەى سەرنجى چەندىن كۆمپانىيەى ھەك تۆتالى فەرھەنسى، قەتەر ئىنرجى، بەيكەر ھىوز ئەمەرىكى و چەند كۆمپانىيەيەكى دیکە. ئامانجى سەرھەكى ئەو كۆمپانىيەى ھەبەرھىنانە لە گازى ھاوھل لە بەرھەمھىنانى نەوت دا. ئەمەریكا ماوەيەكى زۆرە چاوى لەسەر ھەبەرھىنانە لە بابەتى گازى ھاوھل و چەندىن بابەتێكى دیکە.

ھەولەكانى ئەمەریكا و وڵاتانى دیکە بۆ كەمكردنەو ھى سووتانى گازى ھاوھل لە بەرھەمھىنانى نەوتى عىراق دا

چەندىن سالى ئەمەریكا ھەولتى وەستاندى سووتانى ئەو گازە دەدات كە لەگەل دەرھىنانى نەوت دا لە عىراق دەردىت. لە ماوەى سالىك دا بالىۆزى ئەمەریكا لە عىراق چەندىن جار جەختى لەم پرسە كەردەو ھەروەھا لە سەردانەكەى د.فوناد حوسىن، وەزىرى دەرھەو ھى عىراق بۆ واشنتن لەلایەن ئەنتۆنى بلىنكن، وەزىرى دەرھەو ھى ئەمەریكا دووبارە جەخت لەسەر ئەم پرسە كرابو ھە [2] و لە كۆنفراسى ميوونش دا جارىكى دیکە بلىنكن لەگەل سوودانى باسى لى كەردەو ھە [3]. لە رۇژى 19/3/2023 بالىۆزى ئەمەریكا دووبارە لە پەيامىكى فیدیۆبىدا لە چوارچۆھى بەشدارىكردنى لە كۆنفراسى نۆوھەولەتى بەغدا بۆ گفتوگۆ ئامادەيى ئەمەریكاى بۆ پرسەكە دووپانكردەو ھە [4]. ھەولەكانى ئەمەریكا لەم بابەتەدا سالى دواى سالى چەتر دەبێتەو ھەو، واديارە ئەمەریكا سوورە لەسەر دەستپێكردنى ئەو پرۆسەيە بە زووترىن كات. ئەمەریكا بەم ھەنگاوە دەتوانىت چەندىن ئامانج بە يەك ھەنگاوە بەدبىننىت بۆھەش ھەر سوورە لە دەستپێكردنى.

لە پاش رووسيا عىراق خاوەن پەلەى دووھەمە لە سووتاندنى گازى ھاوھل دەرھاتوو لەگەل نەوت دا و، بەپێى پىويست سوود لەو گازە ھەرنەگىراو ھە. بگرە چەندىن سالى عىراق كە دەبووایە ھەناردەكار بووایە لەجىاتى ھاوردەكردنى گاز، بەھۆى ھەبوونى سەرچاوەيەكى بىشوومارى گازەو ھە، كەچى عىراق رۇژانە نزیكەى 16 ملیار مەتر پى سىجا گازى ھاوھل بەخۆرايى دەسووتىننىت كە دەكاتە 70.5٪ لە بىرى رۇژانەى بەرھەمھىنراو لە جىھان دا [5]. ھاوكات عىراقى خاوەن 132 تریلۆن پى سىجای گاز، يەكێكە لە سەرھەكىترىن كرىارەكانى گازى ئىران و رۇژانە 20 ملیۆن مەتر پى سىجای گاز لە وڵاتە ھاوردە دەكات [6].

ھەروەھا، عىراق ھەولەكانى بۆ زیادكردنى بەرھەمھىنانى كارەبا چەكردەو ھەو. لە چوارچۆھى ئەو ھەولەنەش وازكردنى گرىبەست بوو لەگەل ھەر يەك لە كۆمپانىيەى جىنرال ئەلكىترىكى ئەمەرىكى بە ئامادەبوونى بالىۆزى ئەمەریكا و سىمىنزی ئەلمانى لەكاتى سەردانەكەى سوودانى بۆ ئەلمانیا. بەپێى پلان و رێككەوتنەكەش ئەو دوو كۆمپانىيەى كار لەسەر دروستكردنى وىستگەى بەرھەمھىنانى كارەبا لە رێگەى گازەو ھەكەن. ئەمەش پىداووستىيەكانى عىراق لەرووى گازەو ھە زياتر دەكات.

جگە لە زيانە دارايى سووتاندنى ئەو گازە، كارىگەرىيەكى يەكجار خراپى لەسەر ژىنگەى عىراق ھەيە. ھەروەھا بەپێى ئەو بەلئىنامەى بانكى جىھانى كە عىراق لە 2017 وازكردو ھە و بەلئىنداو ھە تاوھكو سالى 2030 سووتاندنى گازى ھاوھل كۆتايى پىيىننىت [7].

ئەمەریكا و لئاتانى رۇژئاوا لە كابىنەى ھەيدەر عەبادىيەو ھە بە چى كارەيان لەسەر ئەم پرسانە كەردو ھە و لە كابىنەكەى كازمى گەيشتنە

قوناخى رېڭكەوتن و دواتر له حكومهته كې سوودانىش دەست به واژۇكردى ئەو رېڭكەوتنانه كرا كه هەندىكىان هەولې پەكخستىيان بۇ دەدرا. رېڭكەوتن و وەبەرھىنانى عىراق لەم بابەتەدا پرسىكى زۆر گرنگە و كارىگەرىيەكى بەك جار زۆرى لەسەر داھاتووى عىراق لە زۆر رووھە دەبىت. ئەگەر ئەو كۆمپانىانە سەرکەوتووبىن و بتوانن سووتانى گازى ھاوئەل نەھىلن يان كەمى بكنەو، كارىگەرىيەكى بەك جار زۆر ئەرىنى لەسەر ژىنگەى وئاتەكە دەبىت. ھەرھەدا پشتمبەستنى عىراق بە گاز و كارەباى ئىران بەشئوھەكى يەكجار زۆر لە ماوھەكى نىكدا كەم دەكاتەو. بگرە نىازەكانى عىراق لەوە زىاترە و پلانى ھەناردەكردى گازيان بۇ ئەوروپا ھەيە.

وہبەرھىنەرانى گازى ھاوئەل و پەرەپىدەرانى كىلگە گازىيەكان لە عىراق كىن؟

ئىستا ھەر بەك لە شىلى بەرىتانى، مىستىبوشى ژاپونى و كۆمپانىاي گازى باشوور لە چوارچىوھى كۆمپانىاي گازى بەسەر كار لەسەر وەبەرھىنان لەو گازەدا دەكەن. ھەرھەدا لە مانگى كانوونى دووھى ئەمسالدا سوودانى لەسەردانەكەى بۇ فەرھەنسا تاوتووى چەندىن پىرۆزەى لەگەل ئىمانوئل ماكرۇن، سەرۇكى فەرھەنسا كرد و يەككىش لەو پىرۆزانە پەيوەستە بە كۆمپانىاي تۆتالى فەرھەنسى كە پرکەى دەگاتە 27 مليار دۆلار. پىرۆزەكەى تۆتال چەندىن سالى پەكەخرىت، بەلام پىشبینى دەكرىت بەم زووانە تۆتال پىرۆزەكە بە ھاوبەشى لەگەل كۆمپانىاي قەتەر ئىنجى وەرىكرىت و دواتر گرېبەستەكەيان لەگەل عىراق واژۇبكنەن. ھەرھەدا رېڭكەوتن لەگەل كۆمپانىاي بەيكەر ھىوز ئەمرىكى بۇ كاركردىن لە كىلگەكانى ناسرىيە و غەراف بەم نىكانە واژۇ دەكرىت. لەلايەكى دىكەشەوھە عىراق لەگەل چەند كۆمپانىايەكى چىنى ھىشتا لە گفوتوگۆدايە. جگە لەوھە لە رۆزى 22/2/2023 عىراق گرېبەستىكى 5 سالى لەگەل كۆمپانىاي كرىست پىرۆلىوومى ئىماراتى واژۇكرىد بۇ وەبەرھىنانى نەوت و گازى سرووشتى لە ھەر بەك لە پارىزگاكانى دىبالە و بەسەر. كرىست پىرۆلىووم بە تەنيا ئەم پىرۆزەيەى وەرنەكرتووه و بگرە ھاوشىوھى تۆتال ئەويش ھاوبەشى ھەيە. كۆمپانىاي جىو جەيدى چىنى و يونائىد ئىنجى گرووبى پاكستانى ھاوبەشى كرىستن لە پىرۆزەكەدا [8].

دريژەدان بەم وەبەرھىنانە كارىكى ئاسان نابىت بۇ سەرۇكەزىرانى عىراق و پىدەچىت بەم نىكانە سەردانىكى واشنتن بكات و لەسەر ئەم بابەتە چەندىن گرېبەست و رېڭكەوتننامە لەو وئاتە واژۇبكات. ئەو پرسانەش كە بەلاى ئەمرىكاوھە گرنگن رېڭكەوتننىان لەگەل عىراق لەسەر بكات، برىتىن لە رووبەرووبوونەوھى گەندەلى، پارە سىپىكرىدەوھە، وزە، گۆرانكارى كەشوھەوا، كىشەى ئاو و شەرى دزى داعش.

دەستپىكردى ئەو پىرۆزانە و واژۇكردى ئەو گرېبەستانەى ھىشتا واژۇنەكراون دەبنە خالىكى وەرچەرخان نەك تەنيا لە ئابوورى عىراق، بەلكو لە نەخشەى وزەى جىھانىشدا. ئەمەش بىگۆمان كارىگەرىيەكى راستەوخۆى لەسەر پەيوەندىيە ئابوورى و سياسىيەكانى عىراق لەگەل ئىران و وئاتانى رۆژئاوا دەبىت. بە شىوازىك پەيوەندىيەكانى عىراق لەگەل وئاتانى كەنداو و رۆژئاوا بەھىزتر دەكات. عىراقىش لە ھاوردەكارىكى گازى ئىرانىيەوھە دەبىتە بەرھەمھىنەرىكى گاز، لەكاتىكدا ئەوروپا و ناوچەكە پىويستى بە گازەكەى ھەيە. لە ھەمووى گرنگرىش وەك ئەوھى سەرۇكەزىرانى عىراق ئامازەى پىدا و ئەمرىكا چەندىن جار باسى لىكرىد، نەھىشتنى سووتانى گاز كارىگەرى دەبىت لەسەر كەمكرىدەوھى پىسبوونى ژىنگەى عىراق.

<https://www.youtube.com/watch?v=siZJtckWX3w> [1]

[/https://iq.usembassy.gov/joint-statement-on-the-u-s-iraq-higher-coordinating-committee](https://iq.usembassy.gov/joint-statement-on-the-u-s-iraq-higher-coordinating-committee) [2]

[/https://www.state.gov/secretary-blinkens-meeting-with-iraqi-prime-minister-al-sudani](https://www.state.gov/secretary-blinkens-meeting-with-iraqi-prime-minister-al-sudani) [3]

<https://twitter.com/USAmblraq/status/1637418488531697664> [4]

<https://epc.ae/en/details/featured/gas-flaring-in-iraq-structural-issues-geopolitical-players-and-policy-implications> [5]

[6]

<https://www.alarabiya.net/aswaq/oil-and-gas/2022/10/09/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%8A%D8%B9%D9%84%D9%86-%D8%B9%D9%86-%D9%85%D9%81%D8%A7%D9%88%D8%B6%D8%A7%D8%AA-%D9%84%D8%B2%D9%8A%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%BA%D8%A7%D8%B2->

%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86

<https://www.swissinfo.ch/ara/afp/%D8%A7> [7]

[/https://www.agenzianova.com/en/news/iraq-lemiratina-crescent-petroleum-awarded-three-oil-and-gas-contracts](https://www.agenzianova.com/en/news/iraq-lemiratina-crescent-petroleum-awarded-three-oil-and-gas-contracts) [8]